

Хоменко К.,
магістрантка ННІ педагогіки
заочної форми навчання;
Науковий керівник –Климова К.Я.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри лінгвометодики та культури фахової мови
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Підготовка майбутніх фахівців до професійного україномовного спілкування: досвід і перспективи

Актуальність дослідження. Потреби суспільства визначають якісно новий зміст, мету освіти й необхідність досконалого володіння українською мовою як важливим компонентом професійної підготовки фахівців різного профілю. Орієнтація вищої освіти на всебічний розвиток мовної особистості студентів, зміцнення їхніх мовленнєвих навичок і вдосконалення умінь правильно й виразно передавати свої думки, посилення зв'язку змісту навчання студентів із їхньою майбутньою професійною діяльністю є тим фундаментом, на якому має ґрунтуватися весь навчальний процес із будь-якого фаху [1,с.14]. Міцні знання з української мови сприяють ефективному засвоєнню фахових дисциплін, творчому зростанню особистості, формуванню національного менталітету громадянина України. Одним із провідних завдань вищої освіти є розробка й реалізація особистісно зорієнтованої моделі (методики) розвитку українського професійного мовлення студентів ВНЗ різного профілю. Проблема формування майбутніх фахівців має особливе значення, оскільки від рівня їхньої підготовки й компетентності залежить успішність розвитку й готовності сучасної молоді до розв'язання завдань, що ставить перед ним сучасний ринок праці.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема формування професійного українського мовлення як важливого напрямку професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти розглядається у дослідженнях таких

науковців, як: Т . Симоненко , Г . Бондаренко , С . Вдовцова, Л. Златів , Н . Костриця, Л. Любашенко ,Т . Окунович, Л.Романова, О. Семенов , Н . Тоцька , В . Юкало, Я . Януш та ін. Методичні аспекти формування професійної україномовної компетенції знаходимо у працях А.Алексюк, С.Архангельського, Ю.Бабанського, З.Бакум, О.Біляєва, А.Богуша, М.Вашуленко, Н.Голуб, Н.Кічук, А.Коваль, З.Курлянд, Т.Ладиженської, О.Любашенко, В.Мельничайко, Л.Паламар, М.Пентилук, О.Пехоти, К.Плиско, Т.Симоненко, Л.Скуратівського, Т.Сущенко, Л.Федоренко, І.Хом'як, О.Хорошковської, Г.Шелехової).

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні методичної системи розвитку українського професійного мовлення студентів ВНЗ різних спеціальностей.

Провідна ідея дослідження: професійне мовлення майбутнього фахівця може бути розвинене на основі певних форм, методів та засобів навчання української мови у вищій школі. Важливим чинником ефективності формування професійного мовлення є визначення її адекватності змісту викладання української мови [3,с.189]. Науковий доробок учених, власний педагогічний досвід і досвід інших викладачів-практиків переконують у тому, що до змісту викладання української мови з метою професійного мовлення повинні входити такі компоненти : 1) прагматичний – формування у студентів комунікативних умінь і навичок; 2) гносеологічний – розширення у студентів знань про загальні закономірності розвитку української мови, питання лексики, фразеології, фонетики, граматики, професійного мовлення, термінологічної лексики тощо; 3) аксіологічний – розвиток у студентів ціннісних орієнтацій і мотивів діяльності [5,с.27].

Одним із пріоритетних завдань ВНЗ є запровадження викладання навчальних дисциплін у ВНЗ різного профілю державною мовою, здійснення моніторингу проблем викладання української мови й обговорення плану щодо поліпшення її засвоєння. Для того, щоб навчання у вищій школі було успішним та ефективним, студентам необхідно досконало оволодіти вмінням

адекватно сприймати науково-навчальні тексти, чітко розмежовувати в них головну і другорядну інформацію, відтворювати їх зміст у перекодованому вигляді плану, тез, конспекту, анотації; реферувати науково-навчальну літературу, критично її оцінювати тощо [2,с.19]. Вимоги до підвищення якості підготовки фахівців визначили необхідність пошуку інноваційних методів і прийомів навчання, а також адекватних їм форм контролю знань, умінь і навичок студентів, спонукали нас до діалектичної оцінки напрацьованого в цій галузі в Україні і за кордоном, що дало змогу розробити теоретичну базу нашого дослідження й визначити практичні шляхи його реалізації

Важливим аспектом формування професійного українського мовлення майбутнього фахівця є здійснення індивідуального підходу до особистості студента в процесі навчальної діяльності в системі вищої школи, що враховує знання особистісних чинників й особливостей інтелектуального потенціалу студентів різного профілю для оволодіння високоякісними знаннями та їх практичної реалізації у процесі професійного спілкування. Усна мовленнєва діяльність більше, ніж інші види мовленнєвої діяльності (читання, письмо), пов'язана з психічним станом мовця, його ставленням до цієї діяльності, готовністю, бажанням вступити в акт спілкування [4,с.40]. Дослідники визнають особливу важливість суб'єктивного, особистісного чинників у навчанні мовлення, і насамперед позитивної валентності, визначення якої залежить від багатьох умов, серед яких слід виокремити зняття психологічного бар'єру, створення сприятливих для спілкування обставин, наявність інтересу й мотивації, зокрема позитивної, питання попередження мовленнєвих помилок.

Виходячи з цього, визначальними для навчання української мови у вищій школі є: характер впливу загальної і майбутньої професійної діяльності на зміст, відбір й організацію навчального мовного матеріалу; моделювання в навчальному процесі ситуацій спілкування і способів формування мовленнєвих умінь у студентів різних спеціальностей; способи і

прийоми управління їхньою навчальною діяльністю на заняттях з викладачем і в самостійній роботі. Методична система формування професійного мовлення студентів різного профілю включає професійну спрямованість навчання української мови у вищій школі; роз'яснення цілей набуття знань з української мови, поради щодо організації навчальної діяльності студентів з інших дисциплін (складання конспектів, ведення записів, пошук літератури та потрібної інформації українською мовою, використання інтерактивних методів навчання; ретельний відбір теоретичних тем для самостійної роботи з урахуванням часу, важкості та готовності до їхнього опанування студентами; упровадження інноваційних технологій з раціональним поєднанням традиційних методів. Методисти, мовознавці й викладачі-практики мають зосереджувати свою увагу на методиці мовного навчання й виховання у ВНЗ таким чином, щоб не повторювати за циклами методику викладання української мови для середньої школи.

Висновки. Таким чином, успіх грамотного українськомовного професійного мовлення залежить від мовця як особистості, його знання сучасної української літературної мови як основи мови професійного спілкування, уміння використовувати ці знання і втілювати інформацію залежно від мети, мовної ситуації тощо. Важливим фактором, що забезпечує опанування навичками професійного мовлення, є наявність позитивної мотивації у студента.

Список використаної літератури

1. Александров Б.Н. Вопросы моделирования деятельности и личности специалиста / Б. Александров, Л.В. Полетаев // Среднее специальное образование, 1982.- №1.
2. Барановська Л. В. Навчання студентів професійного спілкування / Л.В. Барановська.- Біла Церква, 2002.-227с.
- 3.Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.

4. Мацько Л. І.Риторика : навч. посіб./ Л.І. Мацько, О.М. Мацько.- К., 2003.- 301с.

5.Терещенко В. Мовна особистість як головний концепт авторського дискурсу /В. Терещенко // Гуманітарна освіта в технічних навчальних закладах: зб. наук. праць факультету лінгвістики Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету. - К., 2007.-449с.